

Kovács Gábor A PROSZTATA, A NYUGAT ALKONYA, A NEMZETKARAKTEROLÓGIA ÉS EGYEBEK

li ligetmuhely.com/kovacs-gabor-a-prosztata-a-nyugat-alkonya/

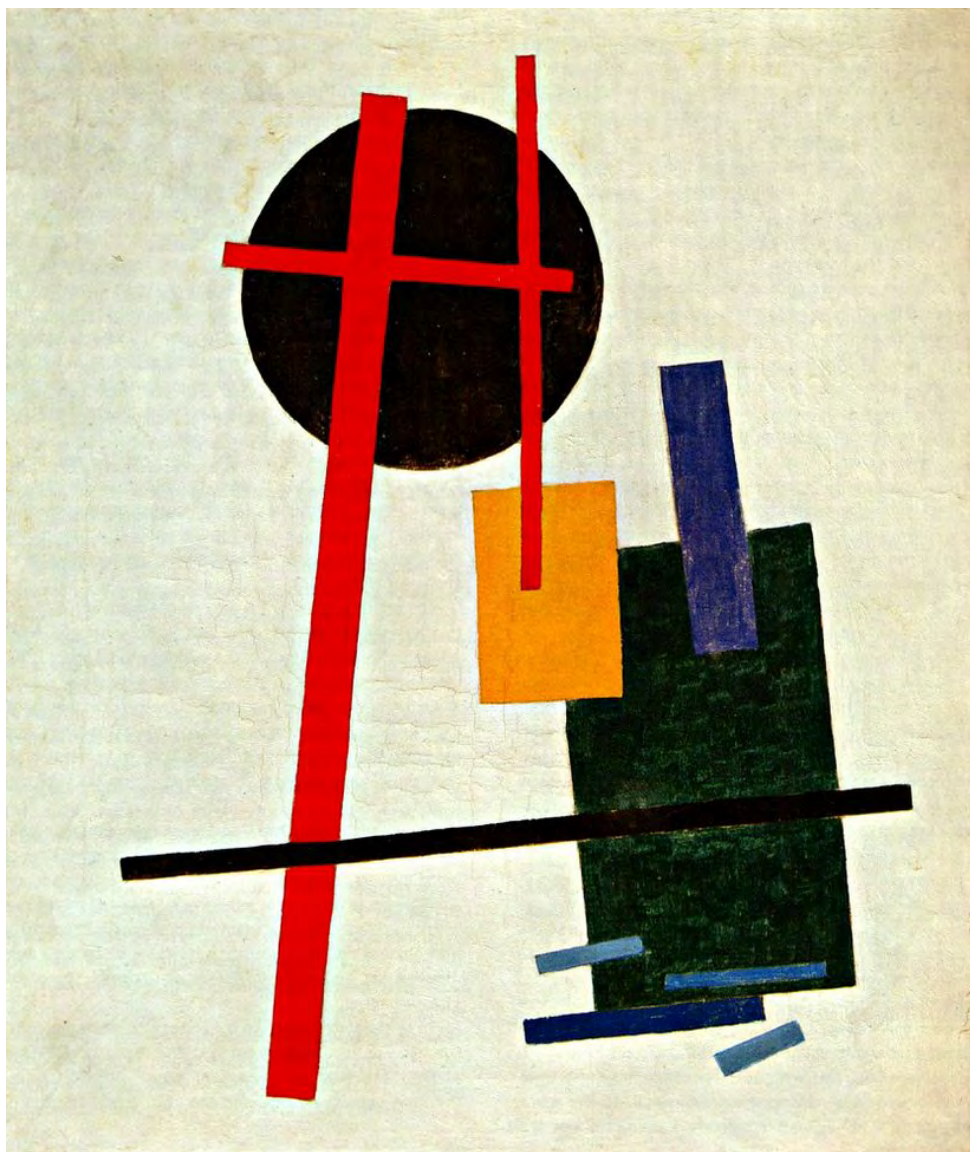
Az intenzív osztályon a TURP-műtét után. A mozaikszó – amely a *transurethral resection of the prostate* angol kifejezés rövidítése, s a szóban forgó szerv fölös részeinek húgycsővön át történő eltávolítását az idegen nyelv fügefalevele mögé rejti – első hallásra ironikusan a hajdani lóversenyfogadási-újság, a *Turf* címét idézte fel számomra. De, sajna, itt nem erről van szó: a fogadás motívuma ugyan itt is felmerül, de mások a tétek. Szóval fekszem az intenzív osztályon megfigyelés céljából egy fél napra és a rákövetkező éjszakára. Ez a szokásos protokoll a beavatkozás után. Deréktájéktól lefelé nem érzem a testem – a gerincérzéstelenítés ezzel jár. Más dolgom nem lévén, csöndesen tűnődöm, pucéran, egy szál lepedővel letakarva, katéterrel, infúzióval, félóránként automatikusan bekapcsoló vérnyomásmérővel felszerelve. Ha az angyaloknak nincsen testük, akkor én bizony deréktól lefelé már angyal vagyok. Előjönnek hajdani teológiatörténeti stúdiumaim ismeretmorzsái. Az ilyesféle ügyekben tájékozott középkoriaknak alighanem igazuk volt, amikor deréktájt húzták meg a profán és a szent közötti demarkációs vonalat. Teológiai szaknyelven én most a *non posse peccare* állapotában leledzem, vagyis képtelen

vagyok bűnt elkövetni – legalábbis ami egynémely testi bűnök elkövetésének lehetőségét illeti. Azért persze reménykedem, hogy angyallá lényegülésem részleges és átmeneti.

az élet ára

Kissé kábán – ez egyfajta hűvös távolságtartással ruház föl –, behunyt szemmel hallgatom az osztály orvosainak tőlem néhány méterre folyó párbeszédét. Elképesztő számok röpködnek a levegőben – kábaságom dacára is megdöbbenek – arról, hogy mibe kerül egy súlyos beteg kezelése. A szükséges gyógyszer napi adagja egymillió körül van, huzamosabb ideig az életben tartás tízmilliókat kóstál. Az élet ára. Pincér, fizetek: volt pár évtized meg néhány zónapörkölt kisfröccsel!

Egy idő után elhallgatnak, a velem szemben fekvő beteg bélsarat hány. Jön az éjszaka. Gyöngye jellem lévén a körbejáró nővértől kérek altatót és fájdalomcsillapítót. A rózsaujjú hajnal viharral: dörgéssel, villámlással és esővel érkezik. No meg emberhalállal: éjszaka meghalt a bélsarat hányó beteg. Csak utóbb, lassan döbbenek rá, mit is jelent az elfüggönyözött ágy. Magammal vagyok elfoglalva éppen. Az éjszakás nővér egy lavór vizet hoz, és rám parancsol: üljek ki az ágy szélére és mossam le magamról a műtét mocskát.

Némileg felfrissülve fekszem vissza. Várom a reggelit: harminc egynéhány órája nem ettem – a böjt is a műtéti protokoll része. Üldögélek és mohón habzsolom a sajtkrémmel diszkréten megkent két szeletke kenyeret, és fél

szemmel az elfüggönyözött ágyat figyelem. Mélán tünődöm: az ember elaljasodási képessége – na jó: túlélési ösztöne – határtalan. Korábban nem hittem, hogy ilyen helyzetben ennyire önfeledten tudok zabálni. Közben a túlélők ágya előtt is elhúzzák a függönyt: megérkezett a bádoglepsi. Az ágyneműt nejlonzsákba pakolják és elviszik, az ágyat fertőtlenítik. *Fuit* – az emberi színjáték folytatódik.

afféle Benjáminnak számítok

Változik a szín: jön értem kis kerek székével a beteghordó. Mondom neki, a Moulin Rouge-ba kérem a fuvar. Néhány perc múlva a kórteremben fekszem: egy lépés vissza az élők világába. Sorstársaim: élő karakterológiai tabló. A korfa persze fölöttébb egyoldalas, hiszen többségében a hatvanon túliak képviseltetik magukat. Én afféle Benjáminnak számítok a magam ötvenhét évével. Erről hamarosan személyesen is meggyőződöm, amikor a beöntést végző, katonás nővér az együttműködési készséget hiányolva 'kedves fiatalember' megszólítással oktat.

A legkülönbélebb típusok sodródtak együvé néhány napra, tünékeny beteg-közösséget formálva. A páciensek spontán bázis-demokráciájában jobbára a tegeződés járja. Ez sajátos kontrasztja az egészségügy szigorúan hierarchizált világának.

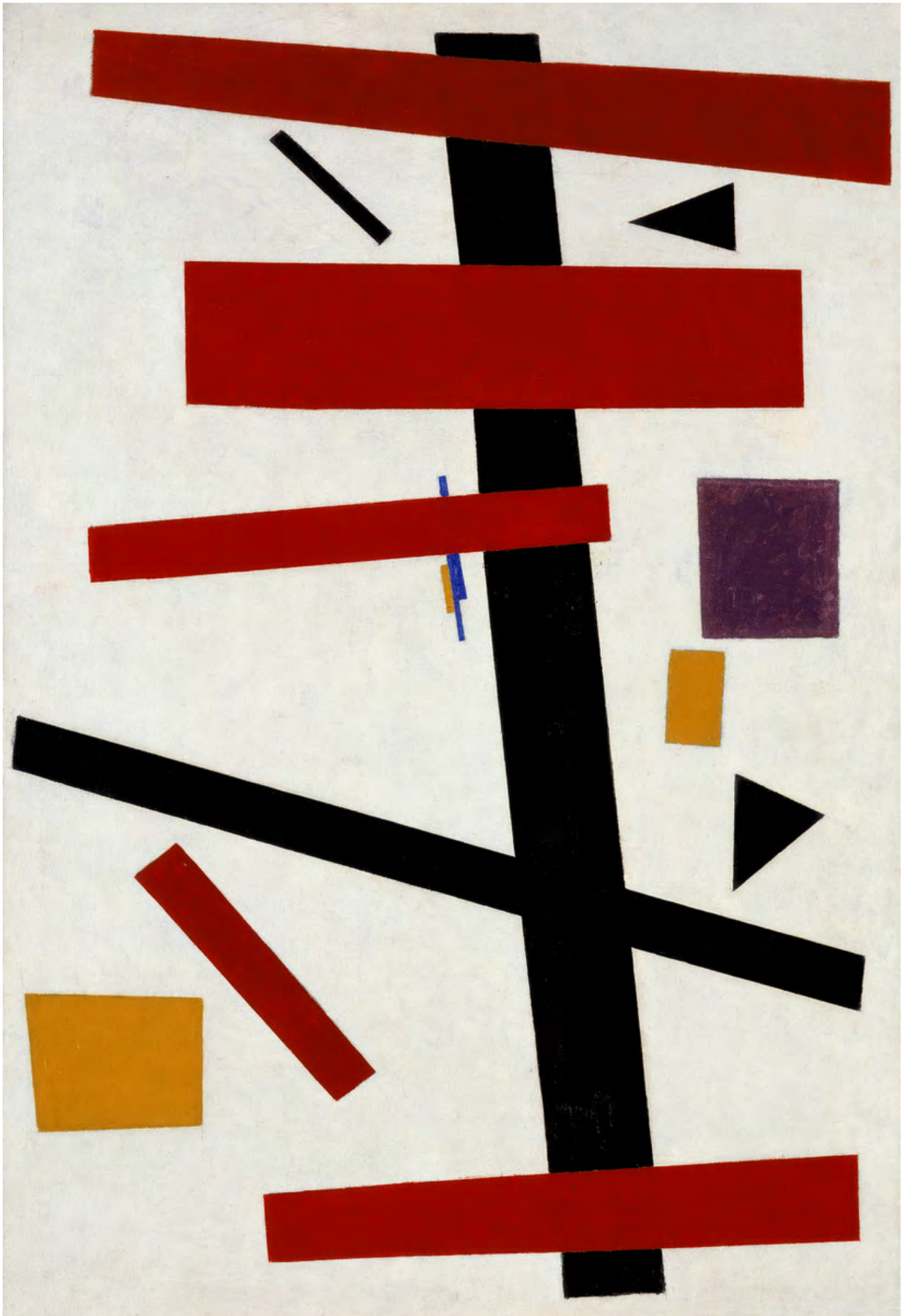

A sorstársak: L., a hajdani BKV-alkalmazott hatvanas évei elején járó pesti, akit az egykor volt Kádár-rendszer felemás polgárosodásának aurája leng körül: nyaraló a Balatonnál, haveri összejövetelek a tóparton, ironikus bizalmatlanság a politikával szemben, s a hit, hogy a személyes élettér valahogyan megóvható a betegség, a halál és a hatalom kerítésen túl ólalkodó farkasaitól. Élvezni az életet, amíg lehet. A pesti kispolgár szívósan továbbélő típusa, amelyet nem tudott elsodorni az egymást követő, utóbb menetrendszerűen zsákutcába futó rendszerváltások hullámverése. Újra és újra megjelenik, a Monarchia Budapestjének jellegzetesen kelet-európai nagyvárosi zsidó humorával felvértezve próbál védekezni az éppen aktuálissal szemben.

A kilencvenhét éves Gy. bácsi. Arca az öreg Máraiéra emlékeztet. Süket, mint az ágyú, de őrző tartását. „Szép életem volt” – mondja hátradőlve az ágyon. Elbűvölve hallgatom történetét. „Bejártam a világot Braziliától és Amerikától Tajvanig, villamosmérnöki munkám mindenütt keresett volt; Braziliában, a dzsungel közepén, egy kétezer kilométeres körzetben az én kezem és a fejem munkája is erősen benne volt, hogy megjelent a villany.” Aztán a kilencvenes évek elején visszaköltözik szeretett Budapestjére, abba az utcába, ahol fiatal éveit leélte. „Csak azt sajnálom, hogy most már nem tudok hasznára lenni senkinek, semminek. Nyolcvankét éves koromig heti negyven órát dolgoztam”.

csúszós terep

Az elmúlt egy-két évben sokat bíbelődtem nemzetkarakterológiával. Felettébb csúszós terep, tudománynak nem mondható. Most azonban meglepődöm, hogy a két világháború közötti nemzetkarakterológiai irodalom Pest–vidék kettősségének képe, a pesti és vidéki magyar közhelyszerű tipológiai szembeállításának tétele némiképpen igazolódni látszik. A székesfehérvári vidéki polgárember, a jászági gyerekorvos, vagy éppen a busafejű bakonyi gazdálkodó – aki a klinika tornácán állva egyik kezével szeretettel simítja végig a századfordulós épület csiszolt ropa-tégláit, másikkal az urológiai osztály betegeinek státusz-szimbólumát, a katéteres zacskót tartja – színeiben valóban elüt a 'pesti' típusoktól.

A behozott lapokat és folyóiratokat forgatom, kihasználva az esti vizit előtti csendes órákat. Próbálok lépést tartani az utóbbi időben egyre riasztóbbnak tetsző külvilággal. A zűrzavar logikája, írja Tamás Gáspár Miklós. Bevonulásom előtti héten halt meg Esterházy, ekkor volt a nizzai merénylet is. Találónak tűntek a Belgiumban élő spengleriánus német ókortörténész, David Engels eszme-futtatásai a késő köztársasági Róma és a jelenkori Európai Unió válságának összehasonlításáról. Könyvére nem régen figyeltem föl – egy előadásban emlegették –, megrendeltem külföldről az interneten; pár hete érkezett. 2014-ben publikált, német nyelvű munka, hű a német professzori tradícióhoz: a téma kifejtése során nem adja alább ötödfélszáz oldalnál, ahogyan az illik. A szerző a spengleri módszer alapját jelentő analógiát rehabilitálva vonja le következtetéseit. Van, amikor egy civilizáció túljut a krízisen, s van, amikor ez nem sikerül. Rómának sikerült; hogy az Európai Unióra mi vár, az kérdéses. Konzervatív körkép, a bomlás spengleri hangszerelésű sagája, középpontban a technokrata európai elitek erős kritikájával, s annak erőteljes hangoztatásával, hogy az európai identitásnak a helyi hagyományokból kell kinőnie, mert a mostani liberális-technokrata, gyökértelen és művi változat képtelen betölteni azt az értékintegráló szerepet, amely nélkül felbomlik, káoszba fullad egy civilizáció. Ezzel tulajdonképpen nincs is különösebb bajom, de fenntartással fogadom, hogy a kiutat – az antik Rómához hasonlóan – most is a cézároknak eljövetele jelenti majd, valamiféle posztmodern változatban. Persze Spenglernek mostanság igen magas az árfolyama a tőzsdéken, s csak tovább emelkedik minden terrorcselekménnyel. Tetszetős teória, nem vitás, s a migráns-krízissel a dekadencia-elméletek fontos kelléke, a civilizációt alapjaiban fenyegető barbár tömeg is megjelent a színen. Valóban minden az erőskező vezető után kiált – le a teteszosza, impotens demokráciával! Csak nehogy úgy járjunk, mint Spengler, aki élete végén, a hitleri birodalom első éveiben egyik utolsó naplóbejegyzésében keserűen konstatálta programja csődjét: „Meg akartunk szabadulni a pártoktól. Maradt egy: a legrosszabb.”

a puszta negatívum

Déja vu – mint oly sokszor mostanság. Ismét csak kísért a két világháború közötti időszak. Már meg sem lepődik az ember, amikor visszaköszönek a korszak jelszavai, kultúra-töredékei és ideológiai morzsái. Most éppen Közép-Európa a szép német szóval *Nachgefühl*-nek, utánérzésnek nevezhető ideológia-konstruáló művelet tárgya. A térség úgy reagál az európai civilizáció válságára, hogy hagyományos kisebbségi érzését felsőbbrendűségi komplexusra cseréli. Most a V4, a visegrádi négyek a hívószó. A kiindulópont ugyanaz, mint hajdanán: ez a régió lehet a megújulás forrása, utat mutatva a megfáradt, dekadens Nyugatnak. Ám van egy fontos különbség. Míg annak idején vélt vagy valóságos teljesítményekre hivatkoztak a Szent Koronától (Prohászka Lajos) kert-Magyarorszáig (Németh László), most a negatívum, valaminek a hiánya tűnik fel térségspecifikus erényként: itt nincsenek migránsok és terrortámadások. Azért ez elég soványka – ugyan milyen csoda folytán lényegülhet át a puszta negatívum regenerációs potenciállá?

Esterházy Péter. Nekrológok, méltatások, értékelések. Emlékszem, milyen elhűlt csodálattal figyeltem ezt az embert néhány hete, alig pár méterre tőle, miközben Dész László szaxofon-futamaival aláfestett könyvheti megnyitóbeszédét hallgattam. Ha már karakterológiáról beszélünk: ott állt egy igazi arisztokrata, a szó antik értelmében, megtestesítve e történelmi osztály erényeit annak hibái, bűnei és fogyatkozásai nélkül. Ebben a mivoltában egyszerre magyar és európai – ha ugyan van még értelme ezeknek az agyonkoptatott jelzőknek. Furcsának tetszhet valakiről, aki íróként a posztmodern irónia és a dekonstrukció képviselője volt, azt mondani, hogy személyében valamiképpen az arisztokrata tradíciót vitte tovább. Hát nem ő volt az, aki 1989 után meghirdette a 'földet vissza nem veszek' programját? Itt azonban az arisztokratizmus, az arisztokrata tradíció mélyebb értelméről, szellemi és morális tartásról van szó – talál a Népszabadság nekrológjának címe: *Az európai szellem arisztokratája*. Ott áll valaki és elegáns iróniával néz szembe azzal a végső kihívással, amin túl nincsen semmi: a közeli és elkerülhetetlen személyes elmúlás tényével. Egyszerűen csak az utolsó pillanatig teszi a dolgát. A Halállal játszott partit persze előbb-utóbb elveszíti az ember – amint az Bergman lovagjával történik a *Hetedik pecsétben* – de lám, lehet elegánsan, arisztokratikusan is veszteni.

Ez az egész valamiképpen az igazi és hamis elit közötti különbségre is rávilágít. Hogy is írta Bibó? Mostanában mindig nála kötök ki: az igazi elit dolga, hogy mintákat adjon: bizonyos helyzetekben miképpen kell viselkedni. A pseudo-elit azért az, ami, vagyis hamis, mert tévesen úgy hiszi, hogy a hatalom birtoklása önmagában elégséges

a valódi elitté váláshoz. Ezért van az, hogy mintaadó csoporttá válás helyett súlyos keszon-betegségben szenvedő parvenü figurák egész panoptikumát sorakoztatja fel. Az annyit szajkózott hagyomány a hatalmi ideológia instrumentuma, üres, híján van bármiféle valóságos értéknek.

kis híján sikerül szembepillennem magam

De most, a végén – Németh Lászlóval szólva – vissza a belső körre! A műtétet követő második nap reggelén kiveszik a katétert. Amikor megpróbálom kihasználni az új helyzet nyújtotta lehetőségeket, kínos meglepetés ér: kis híján sikerül szembepillennem magam. Ilyesmire legutóbb csecsemőkoromban voltam képes. Riadt tudakozódásomra az egészségügyi szakszemélyzet megnyugtat: a műtét utáni természetes (?) és átmeneti állapotról van szó. 'Tudja, úgy kell, ahogy a lányok csinálják: ülve!' Bölcs és tapasztalatilag kétségkívül megalapozott tanács, ám a mellékhelyiségek állapota elriaszt alkalmazásától: megpróbálok egyéb alternatív technikákat kidolgozni.

Eljön a vasárnap reggel, a kórterem üres. A betegek tünékeny reszpublikája feloszlott. Urológiai odisszeám a vége felé közeleg. Az utazó ott áll a hajó orrában, s a Nyugat alkonyának vérvörös napkorongja által bíborszínre festett Ithaka partjait figyeli.

kép | Kazimir Malevics festményei